

ROVNÉ ZACHÁZENÍ

2020

Obsah

Úvod	3
1. Rovné zacházení za časů epidemie.....	4
2. Rozhovor: „Zaměstnavatel mně, i dalším důchodcům, zpětně vyplatil odměny.“	8
3. Prosazování práva na rovné zacházení.....	11
4. Rozhodnutí českých soudů o diskriminaci.....	13
5. Rozhodnutí evropských soudů o diskriminaci	17
6. Výzkum: Rovný přístup k obecnímu bydlení	21
7. Ochrana občanů EU před diskriminací	24
8. Výzkum: Vyhrazená parkoviště pro lidi se zdravotním postižením.....	27
9. Zajímavosti ze světa rovného zacházení	29
Slovníček užitých pojmů	36

Úvod

Rok 2020 byl poznamenán epidemií COVID-19, nouzovým stavem a souvisejícími vládními opatřeními, takže se nepodobal letům předchozím. Mnozí z nás už jsou informacemi souvisejícími s epidemií přehlceni. Naneštěstí různým způsobem dopadá na životy nás všech, proto se mu při bilancování nad rokem 2020 není možné vyhnout. Jaká témata v oblasti diskriminace současná situace přinesla, se můžete dočíst v první kapitole.

V druhé kapitole přinášíme rozhovor s panem Ladislavem Boučkem, který nedostal odměnu za odvedenou práci kvůli svému důchodovému věku. Proti této praxi zaměstnavatele se úspěšně bránil. Přečtěte si, jak se mu to podařilo a jak celou situaci zpětně hodnotí.

V uplynulém roce se podařilo vydat tři výzkumy s tematikou rovného zacházení. První se týkal rozhodování českých soudů o diskriminačních sporech v letech 2015–2019. Výzkum byl zaměřen na civilní soudní řízení. Kromě zajímavých statistických údajů se výzkum věnuje důležitým průřezovým tématům jako je sdílené důkazní břemeno, náhrada nemajetkové újmy v penězích a reflexe právních názorů ochránce soudy. Druhý výzkum se zaměřil na obecní bydlení, protože se na ochránce stále obrací hodně lidí v bytové nouzi. Ochránce se zajímal o pravidla pro pronajímání bytů jednotlivých obcí i související sociální práci. Třetí výzkum zmapoval postup obcí při povolování a samotné realizaci vyhrazených parkovacích míst pro lidi se zdravotním postižením. Pokud Vás výsledky zajímají, neváhejte se začíst, případně „kliknout“ na odkazy kompletních výzkumných zpráv.

V následujících kapitolách naleznete řadu dalších zajímavostí – důležitá soudní rozhodnutí z oblasti rovného zacházení za rok 2020 z České republiky i ze zahraničí, komu ochránce v uplynulém roce pomohl nebo aktuální trendy na poli rovného zacházení.

Tato publikace vychází jako osvětový materiál o vývoji rovného zacházení v roce 2020.¹ Ucelené informace o činnosti veřejného ochránce práv čtenáři najdou ve Výroční zprávě ochránce za rok 2020.

Přejeme Vám inspirativní čtení!

¹ Na základě povinnosti veřejného ochránce práv přispívat k prosazování práva na rovné zacházení zveřejňováním zpráv k otázkám souvisejícím s diskriminací podle § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv.

1. Rovné zacházení za časů epidemie

Zajímá vás, v čem stěžovatelé namítají diskriminaci během epidemie?

V nouzovém stavu se na ochránce obrací stovky lidí s dotazy, námitkami a stížnostmi v nejrůznějších oblastech života. Následující řádky přibližují některé vybrané otázky, v nichž se objevily stížnosti na diskriminační postupy, případně na diskriminační dopad restriktivních opatření či souvisejících novel předpisů.

Školství

Epidemie přinesla do vzdělávacího systému dosud neřešené situace. Část rodičů kritizovala novelu školského zákona, která navazuje na omezení osobní přítomnosti žáků ve školách a která zavedla od podzimu 2020 povinnost distančního vzdělávání. Rodiče nesouhlasili s opatřeními vlády nebo ministerstev a často ani s postupy pedagogů nebo ředitelů při online výuce. Takovým individuálním stížnostem na školu se ochránce nemůže věnovat. Mohl by posoudit až případný postup České školní inspekce.

Objevovaly se i stížnosti na možné diskriminační dopady opatření přijatých v nouzovém stavu, zejména na nošení roušek u menších dětí nebo žáků se znevýhodněními. Dále se stížnosti týkaly rozdílného postupu při rozhodování o uzavření mateřských, základních a speciálních škol, a to jak na jaře 2020, tak při „druhé vlně“ epidemie na podzim téhož roku.

Na jaře přitom ministr avizoval otevření běžných škol, přičemž uzavřené měly zůstat třídy a školy pro děti s postižením. Pro rozdílný režim uvedených typů škol neexistoval relevantní důvod, proto ochránce doporučil, aby došlo k nápravě. Pro děti s postižením je docházení do školy totiž stejně podstatné jako pro děti bez znevýhodnění. Díky tomu došlo k nápravě a otevřely se také speciální školy a třídy.

[Tisková zpráva](#) ze dne 13. 5. 2020

V popsanych otázkách ovšem nepaduje jednotný názor. Někteří pedagogové se bojí vyučovat ve škole kvůli možné nákaze, část rodičů se bojí posílat své děti do základních a mateřských škol, jiní namítají, že uzavřením škol dochází k porušování práva na vzdělání. Posuzování přiměřenosti těchto opatření je však zejména na uvážení soudu.

Dotační program „COVID – kultura“

Ministerstvo průmyslu a obchodu vyhlásilo dotační program, jehož cílem bylo poskytnout podporu podnikatelům v oblasti kultury, kteří kvůli protiepidemickým opatřením přišli o své příjmy. Podmínky pro žadatele o jednorázovou podporu pro umělecké profese obsahovaly podle názoru ochránce diskriminační podmínku, a sice že žadatel musel být občan České republiky nebo cizinec s trvalým pobytem v ČR. Ochránce na to upozornil ministra průmyslu a obchodu a doporučil mu podmínky změnit. Díky změně podmínek nyní mohou o podporu žádat i občané Evropské unie, kteří mají v ČR přechodný pobyt.

[Doporučení](#) ochránce: sp. zn. 31/2020/SZD

Mimořádná opatření a poskytování zboží a služeb

Strach z šíření viru, mimořádná opatření a jejich rozvolňování se dotkly i poskytování zboží a služeb. Již na jaře před propuknutím epidemie ochránce řešil upozornění na jednání ubytovacích zařízení, která odmítala ubytovávat turisty z epidemií nejvíce zasažených zemí (Itálie, Jižní Koreje a Čínské lidové republiky). Následně po částečném otevření prodejen se na ochránce obrátil muž, který si stěžoval, že řetězec nabízející oblečení zpřístupnil pouze dámské oddělení a pánské ponechal uzavřené, aby vyhověl požadavku na maximální plochu. V podobných případech jsme vysvětlili kompetence České obchodní inspekce, která může u obchodníků provádět kontroly a za diskriminační jednání ukládat sankce.

Jiný problém se objevil ke konci roku, kdy vláda uložila provozovatelům obchodů zajistit maximální počet nakupujících na určenou plochu. Prodávající pro kontrolu počtu osob v prodejně zavedli povinné používání nákupních košíků či vozíků. Tato praxe měla negativní dopad na některé lidi s postižením. Na ochránce se například obrátila nevidomá žena používající bílou hůl a muž pohybující se s pomocí francouzských holí. Ani pro jednoho z nich nebylo představitelné spolu s kompenzačními pomůckami použít ještě nákupní košík či vozík. Ochránce proto vydal tiskovou zprávu, v níž apeloval na obchodníky, aby tyto případy zohlednili a nebránili lidem s postižením ve vstupu do provozoven.

[Tisková zpráva](#) ze dne 11. 12. 2020

Život zaměstnanců během epidemie

Opatření omezila činnost i mnoha zaměstnavatelů. Někteří z nich neměli jinou možnost, než své zaměstnance propustit. Mnoho zaměstnanců si také poprvé vyzkoušelo, jaké to je pracovat z domova. I v této době se na ochránce obraceli lidé, kteří se cítili diskriminováni. Strach z šíření doposud neznámého viru ilustruje případ ženy, která do České republiky přijela za prací. I když tato žena několik měsíců neopustila území ČR, nutil ji její zaměstnavatel z důvodu izolace od ostatních zaměstnanců vykonávat práci zcela v rozporu s její pracovní smlouvou. Žena měla v chladných měsících uklízet okolí sídla zaměstnavatele. Zaměstnavatel přitom měl takto postupovat vůči všem cizincům bez ohledu na to, zda se v nedávné době pohybovali v území více zasaženém epidemií.

Diskriminován se cítil i zaměstnanec, kterému jako jedinému zaměstnavatel nařídil čerpání dovolené v době, kdy ji musel kvůli platným opatřením trávit doma. Zaměstnavatel ho chtěl chránit, protože byl podle jeho názoru z důvodu vyššího věku případným onemocněním více ohrožen. Zaměstnanec však namítal, že svoji práci mohl při přijetí základních bezpečnostních opatření dále vykonávat bez toho, aby čelil vyššímu riziku nákazy než například při nákupu potravin. Proto chtěl v práci pokračovat jako jeho mladší kolegové a dovolenou využít aktivně v době, kdy bude možné cestovat.

V obou případech zaměstnanci chtěli pouze poradit, jaké jsou možnosti řešení jejich situace, proto se ochránce postupem zaměstnavatelů blíže nezabýval.

Registrovaná partnerství v době nouzového stavu

V době nouzového stavu vláda omezila možnosti konání svateb a uzavírání registrovaných partnerství. Na podzim roku 2020 však ochránce zjistil, že podmínky uzavírání sňatků a registrovaných partnerství jsou nastaveny nerovně. Zatímco svatby se mohly konat v podstatě běžně (mimo omezení týkajících se počtu účastníků nebo hostin), do registrovaného partnerství bylo možné vstoupit, pouze pokud to bylo neodkladné (hrozící smrt, vypršení pobytového oprávnění cizince). Pro svatby toto omezení neplatilo.

Ochránce nenašel žádný rozumný důvod k takovému rozlišování. Vyzval tedy ministra vnitra, aby na vládní úrovni zajistil sjednání nápravy. V reakci na tuto výzvu a podněty dalších subjektů vláda svůj omyl brzy opravila.

[Facebook](#) ochránce ze dne 20. 11. 2020

Mezinárodní reakce

Na epidemii reagoval i [Equinet](#), který sdružuje evropské orgány pro rovné zacházení. S cílem usnadnit výměnu informací vytvořil online databázi případů diskriminace a spustil blog na aktuální témata (dopady epidemie na ženy, starší lidi, lidi s postižením). Equinet zároveň [doporučil](#), aby se i přes krizový stav dbalo na dodržování rovnosti.

2. Rozhovor: „Zaměstnavatel mně, i dalším důchodcům, zpětně vyplatil odměny.“

Jaké to je stát se obětí diskriminace?

Pan Ladislav Bouček byl dlouhodobým zaměstnancem cukrovaru. V práci pro zaměstnavatele se rozhodl pokračovat i několik let poté, co již mohl odejít do starobního důchodu.

Cukrovar motivuje své zaměstnance k dobrým pracovním výsledkům výsávkou odměny, na kterou mají zaměstnanci nárok v případě splnění kampaňového cíle stanoveného pro daný rok. Podmínky poskytnutí odměny každoročně upravuje kolektivní smlouva. Na tuto odměnu v minulosti pravidelně dosáhl i pan Bouček. To se však změnilo poté, co v kolektivní smlouvě přibyla podmínka, podle které odměnu nemohou dostat poživatelé starobního důchodu.

Proč jste se rozhodl v práci pokračovat i poté, co jste již mohl odejít do starobního důchodu? Co jste měl na práci v cukrovaru rád?

Pokračovat v práci i po dosažení důchodového věku jsem se rozhodl na základě mé pracovní náplně, která mě bavila. Pracoval jsem jako vibro-diagnostik strojního zařízení celého závodu, tedy jsem v průběhu celé kampaně obcházel veškerá strojní zařízení a sbíral data o jejich provozu. Data jsem následně vyhodnocoval a sepisoval zprávu o stavu strojních zařízení, včetně doporučení k jejich údržbě. Pokračovat jsem chtěl i kvůli kolektivu spolupracovníků v organizaci. Za další měl zaměstnavatel zájem na mém setrvání. V neposlední řadě to byl pro mě finanční přínos.

Změnila se Vaše práce nějakým způsobem poté, co Vám vznikl nárok na starobní důchod?

Dostal jsem spolupracovníka na zaučení v mém oboru, náplň práce se nijak podstatně nezměnila.

Jak jste se cítil poté, co jste podle kolektivní smlouvy ztratil možnost získat odměnu za dosažení kampaňových cílů? Co Vám na postoji zaměstnavatele nejvíce vadilo?

To, že jsem ztratil možnost tohoto finančního bonusu, mně až tak nevadilo, kdyby zaměstnavatel vše řekl na rovinu a nevymýšlel různé kličky v kolektivních smlouvách. Ke změně v kolektivní smlouvě totiž došlo i v předchozích letech, kdy bonus nově nemohli získat zaměstnanci se smlouvou na dobu určitou. Zaměstnavatel přitom před změnou kolektivní smlouvy nabídl všem pracujícím důchodcům finanční bonus, pokud budou souhlasit se změnou trvání pracovního poměru na dobu určitou.

Sporné ustanovení vylučující starobní důchodce z možnosti získat odměnu obsahovala kolektivní smlouva, a s touto podmínkou tedy musely souhlasit odbory. Překvapila Vás tato skutečnost?

Ani moc nepřekvapilo, nikdo z odborářů to ani pořádně nezaznamenal, rozsvítilo se jim, až když jsem se dotazoval na oprávněnost této klauzule. V odpovědi na můj dotaz uznali, že je ustanovení diskriminační, a slíbili, že to budou řešit při uzavírání další smlouvy.

Předně jste se problém snažil vyřešit se zaměstnavatelem. Reagoval zaměstnavatel na Vaše stížnosti? Pokud ano, jak?

Ano, odpověď generálního ředitele byla ale „mimo mísu“. Vůbec nereagoval na podstatu mé stížnosti, připadalo mi, jako když kolektivní smlouvu vůbec nečetl.

Když zaměstnavatel Vaše stížnosti nevyslyšel, obrátil jste se na veřejného ochránce práv. Jak vás tato možnost napadla? Odkud víte, že se ochránce zabývá diskriminací?

Z různého mediálního zpravodajství, viděl jsem tento postup jako schůdnější oproti soudnímu řízení, do kterého bych se asi neodvážil.

Ochránce Vám řekl, jak se můžete proti postupu zaměstnavatele bránit. Po zvážení svých možností jste se rozhodl podat podnět inspektorátu práce. Ten u zaměstnavatele provedl kontrolu. Informoval Vás inspektorát o výsledku kontroly? Co bylo jejím výsledkem?

Ano, informaci jsem dostal i výsledek kontroly. Dozvěděl jsem se, že zaměstnavatel porušil paragraf zákoníku práce, podle kterého nesmí být zaměstnanci diskriminováni. Podle inspektorátu se podařilo zaměstnavatele přinutit ke změně kolektivní smlouvy.

Bylo naopak něco, co se v návaznosti na kontrolu vykonanou inspektorátem nepodařilo vyřešit?

Zaměstnavatel mi nevyplatil odměny za předchozí roky.

Obrátil jste se znovu na ochránce s žádostí, aby posoudil, zda zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace, když Vám nevyplatil odměnu. Co jste od tohoto postupu očekával? Zvažoval jste, že byste se proti nevyplacení odměny bránil u soudu?

Z různých článků jsem se dozvěděl, že jedná-li se o diskriminaci, může ombudsman pomoci a o tu jsem požádal. O soudním vymáhání jsem neuvažoval, to spíše ne.

Měl jste v souvislosti se soudním řízením nějaké obavy? Pokud ano, jaké?

Když vám nepomůže inspektorát práce, tak ke většině instancí ztrácíte důvěru. Zřejmě by to bylo vleklé a bez jistého výsledku.

Ochránce vyhověl Vaší žádosti, a aby mohl posoudit jednání zaměstnavatele, požádal jej o vyjádření. Jaký byl výsledek postupu ochránce?

Zaměstnavatel mně, i dalším důchodcům, zpětně vyplatil odměny. Bez zapojení ochránce by šance byla zřejmě nulová.

Co byste doporučil lidem, kteří řeší stejný nebo obdobný problém jako jste řešil Vy? Má cenu se bránit proti diskriminaci?

Vzíti si do zad ochránce. Pro mě byl tento postup nejschůdnější, nebýt ochránce zřejmě by to vyšumělo do ztracena. Obávám se, že jinak lze dost často narazit na přístup „ruka ruku myje“.

Děkujeme panu Boučkovi za poskytnutý rozhovor a za důvěru, se kterou se na ochránce obrátil. Právě nedůvěra v úspěšné řešení diskriminace je hlavní příčinou toho, že se pouze [11 % obětí](#) pokusí bránit proti diskriminaci. I když ne vždy je obrana proti diskriminaci jednoduchá, tento případ dokazuje, že to má smysl. Uznání tak především patří panu Boučkovi, neboť jeho aktivita pomohla nejen jemu samotnému, ale i ostatním starobním důchodcům pracujícím pro zaměstnavatele. Podrobnosti si můžete přečíst v [Evidenci stanovisek ochránce](#) pod sp. zn. 1897/2018/VOP.

V roce 2020 se ochránce zabýval také postupem zaměstnavatele, který ve vnitřním předpise stanovil, že prémie a příspěvek na penzijní připojištění nenáleží poživatelům invalidního důchodu. Pokud zaměstnavatel vyloučí poživatele invalidního důchodu z možnosti získat odměnu nebo jiné benefity, dopustí se přímé diskriminace.

[Zpráva](#) ochránce: sp. zn. 2791/2019/VOP

Vnitřní předpisy zaměstnavatele nebo kolektivní smlouva mohou diskriminovat některé zaměstnance například tím, že jim nepřiznají určité benefity. Znevýhodnění mohou být starší zaměstnanci, zaměstnanci se zdravotním postižením nebo zaměstnanci, kteří pečují o děti nebo jiné závislé osoby. Diskriminace z jiných důvodů nebývá v těchto dokumentech obvyklá, nelze ji však vyloučit.

Setkáte-li se s diskriminací, můžete se obrátit na odborovou organizaci, zaměstnavatele, [orgány inspekce práce](#) nebo podat žalobu k soudu. Pokud si nejste jistí, zda se jedná o diskriminaci nebo jak se proti jednání zaměstnavatele můžete bránit, obraťte se na [veřejného ochránce práv](#).

3. Prosazování práva na rovné zacházení

Pomáháme férovému řešení případů. Pokud to jde, nejlépe vysvětlením, domluvou či smírem.

Pomoc se získáním férové nabídky náhradního bytu

Ochránce se zabýval podezřením na diskriminaci z důvodu etnicity. Obrátil se na něj totiž stěžovatel, kterému obec jako majitelka nájemního domu určeného ke kompletní rekonstrukci nabídla dočasný náhradní byt v horší (výrazně rušnější a prašnější) lokalitě než ostatním nájemníkům. Byl jediným Romem mezi nájemníky. Obec odmítla jakoukoliv diskriminaci i to, že by nabízený byt byl v horší lokalitě ve srovnání s byty nabídnutými ostatním nájemníkům. Přesto mu obratem nabídla náhradní byt ve stejné lokalitě jako ostatním nájemníkům. Stěžovatel se krátce na to do bytu nastěhoval.

[Zpráva](#) ochránce: sp. zn. 4817/2019/VOP

Odstranění omezení při vstupu na sportovní stadion

Ochránce přispěl ke změně návštěvního řádu sportovního stadionu. Stěžovatel, který se pohybuje na vozíku, ochránce upozornil na ustanovení návštěvního řádu, podle nichž držitelé průkazu ZTP/P a osoby s významně sníženou pohyblivostí mohou na stadion vstoupit pouze v doprovodu další osoby. Taková ustanovení představují přímou diskriminaci z důvodu zdravotního postižení. Ochránce provozovateli doporučil změnu návštěvního řádu, které přislíbil vyhovět.

[Zpráva](#) ochránce: sp. zn. 5708/2019/VOP

Smír ve věci neprodloužení pracovní smlouvy z důvodu věku

Na ochránce se obrátil stěžovatel, který namítal diskriminaci z důvodu věku v souvislosti s rozhodnutím zaměstnavatele neprodloužit mu pracovní smlouvu. Ochránce šetřil postup inspektorátu práce, na který se stěžovatel předtím obrátil, a zjistil řadu pochybení, mimo jiné nedostatečné prošetření namítané diskriminace. Na základě těchto závěrů se stěžovatel rozhodl podat žalobu. Argumenty ochránce přispěly ke smírnému konci soudního řízení. Součástí dohody je i náhrada nemajetkové újmy, jejíž výše je však tajná.

[Zpráva](#) ochránce: sp. zn. 5676/2018/VOP

Náprava segregačního nastavení školských obvodů

Ochránce se věnoval nastavení školských obvodů základních škol ve městě. Podle obecně závazné vyhlášky měly děti z ubytoven v centru města dojíždět do základní školy na okraji města, kterou převážně navštěvovali romští žáci a žákyně, přestože blíže ubytovným jsou jiné dvě základní školy. Ochránce se spojil s ministerstvem vnitra, které v rámci dozoru sledovalo vyhlášku nezákonnou. Ačkoliv město poté vyhlášku změnilo, segregační aspekt

neodstranilo. Ministerstvo tak opět konstatovalo nezákonnost. Město nakonec novou vyhláškou ubytovny z centra města přidalo do školských obvodů nejbližších škol. Tuto obecně závaznou vyhlášku již ministerstvo shledalo zákonnou.

[Zpráva](#) ochránce o činnosti za 2. čtvrtletí roku 2020, s. 14

Odstranění nezákonného dopravního značení

Ochránce přispěl k odstranění protiprávního dopravního značení, které přikazovalo lidem pohybujícím se na vozíku jízdu pouze s doprovodem.

[Zpráva](#) ochránce: sp. zn. 6905/2019/VOP

4. Rozhodnutí českých soudů o diskriminaci

Nezávislé soudy mají rozhodující úlohu v ochraně před diskriminací v Česku.

Následuje shrnutí důležitých soudních rozhodnutí, která se na poli diskriminace v roce 2020 urodila. Zároveň se čtenářům představuje loňský výzkum ochránce na téma Rozhodování českých soudů o diskriminačních sporech 2015–2019. Zpráva z výzkumu podává ucelený obraz rozhodování civilních soudů o žalobách s námitkou diskriminace.

Pozice finančního ředitele pouze pro muže

Žalobkyně se cítila být diskriminována v přístupu k zaměstnání. Ve výběrovém řízení na pozici finanční ředitelky uspěla jako vhodná kandidátka, avšak představenstvo zaměstnavatele ji na danou pozici nevybralo. Výběrové řízení bylo zrušeno a vypsáno nové, kde byl vybrán muž. Stěžovatelka měla indicie, že někteří členové představenstva na této pozici nechtěli ženu. Prvostupňový i odvolací soud nakonec daly žalobkyni za pravdu a konstatovaly, že byla diskriminována z důvodu pohlaví. Přiznaly jí však pouze veřejnou omluvu, na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle jejich názoru neměla nárok. V roce 2020 se tímto aspektem případu zabýval dovolací soud. Konstatoval, že nižší soudy odpovědně nezhodnotily všechna hlediska, k nimž je třeba při posuzování tohoto nároku žalobkyně přihlížet (např. že účinnost veřejné omluvy jako satisfakce může být výrazně snížena tím, že od jednání zaměstnavatele uplynulo již více než 10 let), proto jejich závěr nemůže být správný. Nejvyšší soud věc v této části vrátil prvostupňovému soudu k dalšímu řízení.

[Rozsudek](#) Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2770/2019

Řidičům v Praze i Olomouci jednoho zaměstnavatele náleží stejná odměna

Zákoník práce upravuje zásadu stejné odměny za stejnou práci, již zaměstnavatel musí v praxi naplňovat i mimo případy, na něž dopadá antidiskriminační zákon. Na soudy se obrátil řidič z Olomouce, jehož zaměstnavatel odměňoval nižší mzdou, než kterou vyplácel svým řidičům v Praze. Soudy shledaly, že se jedná o nerovné odměňování, tedy o porušení povinnosti zaměstnavatele bez ohledu na to, že v Praze a okolí jsou vyšší náklady na uspokojování životních potřeb. Tato skutečnost se nemůže promítnout do hodnocení, zda dva zaměstnanci vykonávají stejnou či srovnatelnou práci. V červenci 2020 tento závěr potvrdil i Nejvyšší soud, když zamítl dovolání zaměstnavatele.

[Rozsudek](#) Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2020, sp. zn. 21 Cdo 3955/2018

Rozdělení romských a neromských žáků do dvou školních budov

V roce 2016 se několik bývalých a současných romských žáků jedné z ostravských základních škol obrátilo na soud s tím, že je škola diskriminovala z důvodu jejich etnika. Diskriminaci

spatřovali v oddělení romských žáků od neromských vrstevníků, jež mělo za následek etnickou segregaci. Dle tvrzení žalobců škola vyučovala ve dvou budovách, přičemž jednu z nich navštěvovali převážně romští žáci. To nemělo odpovídat etnickému složení obyvatelstva spádového obvodu. V červnu 2020 potvrdil Krajský soud v Ostravě prvoinstanční zamítavé rozhodnutí. Soudy považují segregaci za protiprávní, avšak dle jejich závěrů k ní v konkrétním případě nedošlo. Všichni žalobci, kromě jedné z žalobkyň, dle závěru soudů fakticky nemohli být vzděláváni v druhé z budov (výuka zde začala probíhat až s odstupem po jejich nástupu do školy a rodiče neprojevili zájem o jejich přestup). V případě jedné žalobkyně bylo dle závěru soudu prokázáno, že žalovaná škola při rozřídění žáků do tříd neuplatnila etnické hledisko, k oddělení nedošlo v důsledku diskriminace, tedy se nemůže jednat o protiprávní prostorovou segregaci.

[Rozsudek](#) Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. 57 Co 433/2019

Správní orgány se musí zabývat výhradou víry při odmítání očkování

Na soudy se také prostřednictvím svých zákonných zástupců obrátila nezletilá dívka, kterou pražská mateřská škola nepřijala k předškolnímu vzdělávání, poněvadž se z důvodu buddhistické víry založené na principu Ahinsá (nenásilí) nepodrobila povinnému očkování. Odvolací orgán tento závěr potvrdil. Správní orgány se námitkou výhrady víry dle žalobkyně nezabývaly. Prvoinstanční správní soud shledal tento postup za nezákonný a odvolacímu správnímu orgánu uložil, aby žádost žalobkyně posoudil ve světle její výhrady víry. Nejvyšší správní soud tento závěr v prosinci 2020 potvrdil. Správní orgány dle jeho názoru mají povinnost se v takových případech důkladně zabývat výhradou víry žadatele a musí poměřovat kvalitu přesvědčivosti jeho tvrzení (zda je mimořádně závažné, určité a prokázané) vůči zájmu společnosti na ochraně veřejného zdraví a zdraví ostatních žáků mateřských škol.

[Rozsudek](#) Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2020, sp. zn. 9 As 62/2020

Reklama zobrazující ženy jako kusy nábytku je diskriminační

S rovným zacházením v oblasti poskytování zboží a služeb souvisí i diskriminační reklama. Živnostenský úřad udělil v roce 2016 pokutu firmě obchodující s motorkářským oblečením, jejíž reklamu vyhodnotil jako rozpornou s dobrými mravy a zakládající diskriminaci. Na zveřejněných reklamních fotografiích byly totiž obnažené ženy stylizované jako kusy nábytku či bytové doplňky. Ministerstvo průmyslu a obchodu závěry prvostupňového orgánu potvrdilo. Městský soud v Praze v červnu 2020 zamítl správní žalobu dotčené firmy. Uvedl, že správní orgány rozhodly v souladu s právními předpisy a přisvědčil, že předmětná reklama vykazuje známky diskriminace z důvodu pohlaví. Redukuje totiž (na rozdíl od zobrazených mužů) ženy na pouhé objekty a snižuje jejich důstojnost. Taková reklama zakládá rozpor s dobrými mravy a je proto nepřipustná.

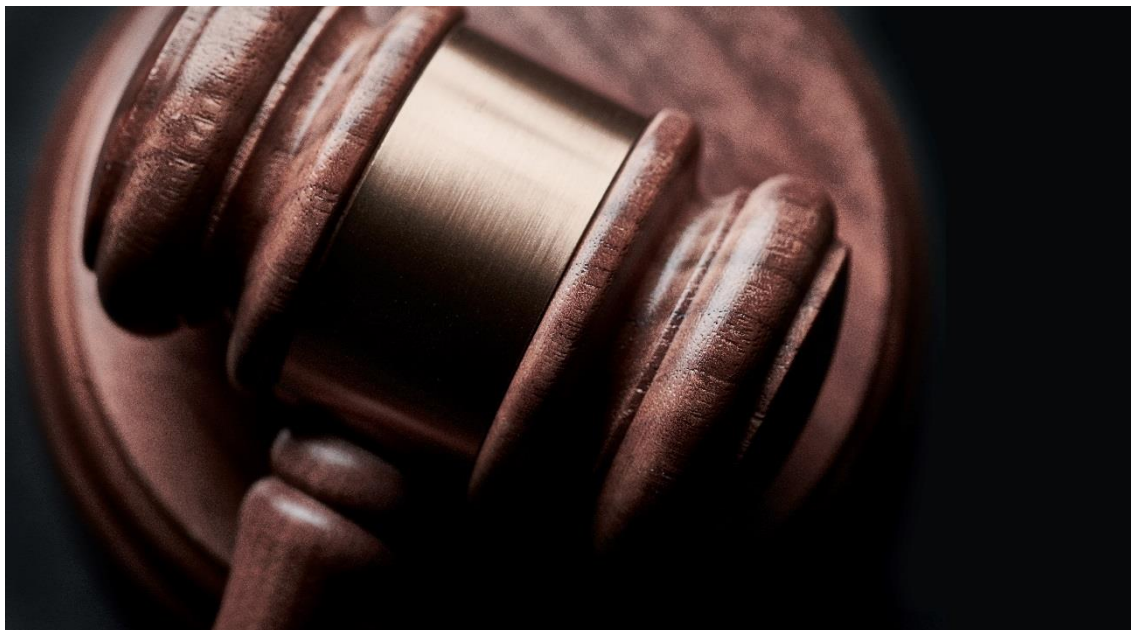
[Rozsudek](#) Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 6 A 115/2016

Segregace v bydlení nepatří do pravomoci správních soudů

Dva romští žalobci se obrátili na soud s žalobou na ochranu proti nezákonnému zásahu města Olomouc. Tento zásah měl spočívat především v tom, že město neučinilo žádné kroky k desegregaci vyloučené lokality a uplatňovalo takovou bytovou politiku, jež přispívala

k udržení sociálního vyloučení a segregaci žalobců. Oba žalobci notnou část života bydleli v nájmu na městské ubytovně v jedné z vyloučených lokalit. Zásah zároveň považovali za etnickou diskriminaci v oblasti bydlení. Prvostupňový soud žalobu odmítl a Nejvyšší správní soud v červnu 2020 jeho závěry potvrdil. Dle soudu nelze dovodit žádné konkrétní porušení právní povinnosti ze strany města. Neexistuje totiž žádné veřejné subjektivní právo na bydlení jakožto individuální nárok, do něž mohlo být žalobcům nezákonně zasaženo. Obec není povinna všem potřebným zajistit bydlení na svém území. V záležitosti týkající se diskriminace v oblasti bydlení měli žalobci využít antidiskriminační žaloby u civilního soudu.

[Rozsudek](#) Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. 7 As 40/2019

Výzkum: Rozhodování českých soudů o diskriminačních sporech 2015–2019

Ochránce často dostává dotazy, které souvisí se soudní ochranou před diskriminací. Kolik bylo podáno žalob? Čeho se žalobci domáhali? Jaká byla jejich úspěšnost? Na tyto, ale i mnoho dalších otázek hledal odpověď výzkum Rozhodování českých soudů o diskriminačních sporech 2015–2019, jehož výsledky ochránce zveřejnil na podzim roku 2020. Ochránce poskytuje metodickou pomoc obětem diskriminace, proto je pro něj důležité vědět, zda a jak již české soudy o obdobných případech rozhodovaly.

Zpráva navazuje na [výzkumnou zprávu](#) Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti, kterou ochránce vydal v roce 2015. Rozsah aktuálního výzkumu však byl užší, protože se ochránce zaměřil pouze na rozhodnutí vydaná v občanském soudním řízení. Zúžení okruhu zkoumaných otázek umožnilo důkladnější reflexi rozsudků.

Ochránce analyzoval celkem 204 soudních rozhodnutí vydaných v letech 2015 až 2019, která mu v anonymizované podobě poskytly civilní soudy všech stupňů a Ústavní soud. Z analýzy soudních rozhodnutí vedle dalšího vyplynulo následující:

- Polovina žalobců, kteří namítají diskriminaci, je u soudu neúspěšná. Zvýšil se však počet případů, kdy byl žalobce u nalézacího soudu alespoň částečně úspěšný.

- Nejvíce žalob bylo podáno v oblasti práce a zaměstnání, nejčastěji namítaným diskriminačním důvodem bylo zdravotní postižení.
- Ústavní soud několikrát významně přispěl k rozvinutí ústavně konformního výkladu pravidla o sdíleném důkazním břemeni. Jeho výklad může zvýšit šanci některých obětí diskriminace na úspěch v soudním řízení.
- Obětem se hůře prokazuje diskriminace v případech, kde má jednotlivec (např. zaměstnavatel) širší prostor pro uvážení a není povinen své konečné rozhodnutí podrobněji zdůvodnit.
- Nejčastěji žalobci požadovali náhradu nemajetkové újmy v penězích (55 % případů). Soud ji potvrdil ve 29 % případů, kdy ji žalobce požadoval. Argumentoval vždy rozparem s Listinou základních práv a svobod či závažností porušeného práva.
- Soudy se v 64 % případů, jimiž se zabýval i ochránce, shodovaly s jeho závěry.

Ve výzkumné zprávě se také rozebírají některé konkrétní průřezové otázky (sdílení důkazního břemene, náhrada nemajetkové újmy v penězích) a blíže se analyzují klíčová rozhodnutí v jednotlivých oblastech, na něž dopadá antidiskriminační zákon.

Ochránce rovněž sestavil soubor navazujících doporučení, jimiž by rád podnítily odbornou diskusi o některých otázkách souvisejících se soudní ochranou před diskriminací. Doporučil tak například změny některých ustanovení právních předpisů, ale i zveřejňování všech anonymizovaných soudních rozhodnutí, vzdělávání soudců a advokátů v oblasti diskriminace či ověření, zda je nový systém bezplatné právní pomoci v praxi efektivní.

[Výzkum](#) ochránce: sp. zn. 61/2019/DIS

[Tisková zpráva](#) ochránce ze dne 1. října 2020

5. Rozhodnutí evropských soudů o diskriminaci

Sledujeme novinky z nejvyšších evropských soudních instancí i zkušenosti ze zahraničí.

Ochránce monitoruje činnost Soudního dvora Evropské unie (SDEU) a Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace. Následuje přehled vybraných rozhodnutí za rok 2020, které by mohly mít vliv na vývoj české právní úpravy, rozhodovací praxi českých soudů nebo činnost ochránce. Kapitola zahrnuje i několik dalších zajímavých rozhodnutí evropských institucí z oblasti rovného zacházení.

Soudní dvůr Evropské unie

Diskriminací mohou být i výroky advokáta, který v rozhlasovém vysílání uvede, že by nikdy nezaměstnal homosexuála

Italská asociace sdružující advokáty a advokátky hájící práva LGBT+ lidí, podala žalobu na místního advokáta kvůli jeho výroky v rozhlasovém vysílání. Advokát v něm uvedl, že by ve své kanceláři nikdy nezaměstnal gaye nebo lesbu a ani by s nikým takovým nechtěl spolupracovat. Příklad se dostal až k Nejvyššímu soudu Itálie. Ten se obrátil na SDEU s otázkou na výklad rámcové směrnice ohledně termínu „podmínky přístupu k zaměstnání nebo k povolání“.

SDEU konstatoval, že prohlášení italského advokáta spadá do působnosti uvedené směrnice, přestože v době pronesení těchto výroků neprobíhalo u dotyčného zaměstnavatele žádné výběrové řízení a žádné ani nebylo v plánu. Podle SDEU spadají výroky naznačující existenci homofobní náborové politiky pod „podmínky přístupu k zaměstnání (...) nebo k povolání“, a to i tehdy, pokud pochází od osoby bez právní způsobilosti k náboru zaměstnanců. SDEU však zdůraznil, že vztah mezi prohlášením a náborovou politikou nesmí být pouze hypotetický. Podle něj by národní soudy měly vzít v úvahu všechny relevantní okolnosti.

[Rozsudek](#) SDEU (velkého senátu) ze dne 23. dubna 2020, věc C-507/18

Poskytnutí mateřské dovolené nad rámec zákona pouze matkám nemusí diskriminovat otce

Francouzská pojišťovna poskytovala na základě kolektivní smlouvy svým zaměstnankyním, které odpracovaly alespoň 6 měsíců, benefity spočívající v náhradách mzdy a dodatečné dovolené nad rámec zákonné mateřské dovolené. Zaměstnanec pojišťovny z důvodu narození dítěte také požádal o poskytnutí dovolené podle kolektivní smlouvy. Tuto žádost však pojišťovna odmítla s tím, že tato dovolená je vyhrazena pouze zaměstnankyním, které samy vychovávají dítě. Zaměstnanec proto skrze odborovou organizaci požadoval, aby kolektivní smlouva dopadala také na mužské zaměstnance, kteří jsou v obdobné situaci. Jelikož pojišťovna požadavku nevyhověla, odborová organizace podala žalobu k pracovnímu soudu. Kasační soud poté rozhodl, že smyslem ustanovení kolektivní smlouvy je poskytnout

ochranu zvláštním vztahům mezi ženou a jejím dítětem. Případ se vrátil k pracovnímu soudu, který se poté obrátil na SDEU.

SDEU připomněl, že nemůže zkoumat soulad kolektivní smlouvy s unijním právem. Může však poskytnout soudu vodítko, jak případ vyhodnotit. SDEU rovněž připomněl, že postavení rodičů je stran výchovy dětí srovnatelné. Pokud by byla matce poskytnuta dodatečná dovolená pouze k zajištění ochrany zvláštního vztahu mezi ženou a dítětem (jak argumentovala pojišťovna), vedlo by to k diskriminaci otců. Na druhou stranu SDEU uvedl, že poskytnutí dodatečné dovolené pro ženy s ohledem na následky těhotenství není v rozporu s unijním právem. Podle SDEU je důležité, aby národní soud vždy ověřil, co je cílem zamýšleného opatření. Národní soudy musí současně přihlídnout zejména k podmínkám přiznání dovolené, jejího čerpání apod.

[Rozsudek](#) SDEU ze dne 18. listopadu 2020, věc C-463/19

[Stanovisko](#) generálního advokáta Michala Bobka

Evropský soud pro lidská práva

Nevyšetření homofobních komentářů na internetu je diskriminací

Muž v Litvě nahrál na Facebook fotku, na které se líbá se svým přítelem. Fotka vyvolala mnoho reakcí, z nichž stovky byly nenávisnými projevy proti osobám LGBT+ obecně nebo výhrůžkami adresovanými páru. Pár se proto obrátil na nevládní organizaci zabývající se ochranou práv LGBT+ osob, aby ve věci podala trestní oznámení. Orgány činné v trestním řízení se však rozhodly věc nešetřit, protože jednání páru považovalo za provokaci. Ačkoliv komentáře považovaly za neetické, nebylo podle nich třeba zahajovat trestní stíhání. Soudy byly stejného názoru, kdy jednání páru označily za výstřední a záměrně provokativní. Ve

svých rozhodnutích se odvolávaly na hodnoty tradiční rodiny a uváděly, že pár mohl nepřijetí fotky dvou líbajících se mužů očekávat.

Podle ESLP litevské soudy dávaly do přímé souvislosti odlišnou sexuální orientaci páru a fakt, že nenávistné komentáře nebyly vyšetřeny. ESLP shledal, že bigotní myšlení, které stálo za komentáři, bylo patrné také v jednání litevských orgánů a soudů. Jejich postup byl tedy v rozporu s Úmluvou, a to kvůli diskriminaci z důvodu sexuální orientace páru.

[Rozsudek](#) ESLP ze dne 14. 1. 2020, stížnost č. 41288/15

Duševní onemocnění není automatickým důvodem pro zamezení kontaktu s dítětem

Občan Rumunska žije s chronickým duševním onemocněním. Během rozvodu se svou ženou žádal soud, aby jeho čtyřletá dcera mohla bydlet s ním, nebo aby s ní mohl pravidelně trávit čas u sebe doma. Soud však povolil pouze velmi omezený kontakt na veřejném místě a v přítomnosti matky. Své rozhodnutí založil pouze na lékařských záznamech o jeho onemocnění a tvrzeních matky dítěte, že muž bývá kvůli svému onemocnění agresivní. Muž se proto odvolal s tím, že nižší soud spoléhal jen na lékařské záznamy, ačkoliv on násilnický vůči své ženě ani dítěti nebyl. Odvolací soud rozhodnutí nižšího soudu potvrdil.

Omezení kontaktu muže s dcerou bylo podle ESLP založeno pouze na jeho duševním onemocnění, a ne na jeho skutečné schopnosti se o dceru starat. Rumunské soudy podle něj také neprokázaly, že by muž pro svou dceru představoval nebezpečí. Soudy se ve svých rozhodnutích neopíraly o žádné nové odborné poznatky o jeho onemocnění a ohledně kontaktu s dcerou nenabídky žádnou přijatelnější alternativu. ESLP navíc uvedl, že lidé s postižením jsou zranitelnou skupinou, jejichž práva mají být šetřena se zvláštním zřetelem, a to zejména v návaznosti na Úmluvu OSN o ochraně práv osob se zdravotním postižením, již je Rumunsko smluvní stranou.

[Rozsudek](#) ESLP ze dne 18. 2. 2020, stížnost č. 3891/19

Pokročilý věk nemůže být jediným důvodem pro zamítnutí školení či výpověď

Chorvatský občan srbské národnosti byl učitelem v části Chorvatska, kde se historicky mluvilo také srbsky. Vyučoval v srbštině. V návaznosti na kontrolu inspekce, která byla zaměřena pouze na učitele vyučující v srbštině, mu bylo vyučování v srbštině zakázáno a následně byl také propuštěn. Škola pro něj neměla jiné vhodné místo a vzhledem k jeho věku (v té době mu bylo 55 let) se už podle školy nedalo čekat, že by se vyučovat v chorvatštině plně naučil. Muž se proti svému propuštění bránil několik let u soudů, v roce 2011 až u chorvatského ústavního soudu, avšak bez výsledku.

Podle ESLP škola ani soudy dostatečně nevysvětlily, proč zavrhly možnost stěžovateli poskytnout dodatečné školení pouze na základě jeho věku. Vzhledem k blízkosti obou jazyků a faktu, že stěžovatel prožil v Chorvatsku většinu svého života, bylo toto rozhodnutí složité pochopit. Národní soudy podle něj také dostatečně neprokázaly, jaké nároky na vyučovací jazyk škola v jednotlivých obdobích měla.

[Rozsudek](#) ESLP ze dne 17. 12. 2020, stížnost č. 73544/14

Evropský výbor pro sociální práva

Česká republika porušila Evropskou sociální chartu, když nepřijala opatření k odstranění rozdílů ve mzdách žen a mužů

Evropský výbor pro sociální práva jednomyslně shledal, že v českém právním řádu není zajištěna transparentnost odměňování spočívající v poskytování informací o odměňování a možnosti srovnávat pracovní místa mezi obchodními společnostmi v soukromém sektoru. Česká republika tak porušila právo na spravedlivou odměnu za práci podle Evropské sociální charty a právo na rovné příležitosti a na rovné zacházení v zaměstnání bez diskriminace na základě pohlaví.

Podle Výboru Česká republika nedostatečně řeší rozdíl v průměrných mzdách žen a mužů – tzv. gender pay gap. Výbor rovněž upozornil, že Česká republika stále nepřijala legislativní opatření k podpoře vyššího zastoupení žen ve vedení obchodních společností.

[Rozhodnutí](#) ze dne 5. 12. 2019, věc č. 128/2016 a [anotace](#)

Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením

I dítě s Downovým syndromem má právo na inkluzivní vzdělávání

Chlapec s Downovým syndromem se vzdělával v běžné španělské škole, měl asistentku pedagoga a rovněž dobré vztahy se spolužáky. Postupem času se začal chlapcův prospěch zhoršovat, a to i vlivem nevhodného chování ze strany třídního učitele, fyzického napadení a odebrání asistenta pedagoga. Jeho nový třídní učitel měl totiž za to, že žádného nepotřebuje. Úřady proto rozhodly o jeho přeřazení z běžné školy do školy speciální. Rodiče s tímto postupem nesouhlasili a obrátili se na správní soudy.

V roce 2017 se otec s chlapcem obrátili s individuální stížností na Výbor OSN pro práva osob s postižením. Výbor uznal v září 2020 stížnost důvodnou a konstatoval, že Španělsko porušilo Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Výbor uvedl, že španělské úřady dostatečně neposoudily chlapcovy speciální vzdělávací potřeby a všechna opatření, která by měla být přijata, aby se mohl i nadále vzdělávat ve škole hlavního vzdělávacího proudu. Vyzval proto španělské úřady, aby chlapci poskytly inkluzivní vzdělávání, finanční odškodnění a účinně prošetřily jeho oznámení o špatném zacházení. Doporučil také několik dalších systémových změn ve španělském vzdělávacím systému.

Jedná se vůbec o první individuální rozhodnutí Výboru OSN k právu na inkluzivní vzdělávání. Španělsko přijalo Opční protokol k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením, který umožňuje individuální stížnosti. V České republice tato možnost prozatím není.

[Rozhodnutí](#) ze dne 30. 9. 2020, stížnost č. 41/2017 a [tisková zpráva](#)

6. Výzkum: Rovný přístup k obecnímu bydlení

Obce mohou hrát významnou roli při řešení bytové nouze. Diskriminačním nastavením pravidel pro přidělování bytů však některé z nich zamezují přístup k obecním bytům právě těm občanům, kteří jsou bytovou nouzí nejvíce ohrožení.

Opakovaně se na ochránce obracují lidé v bytové nouzi. Pro některé z nich je jednou z mála možností, jak získat standardní bydlení, nájem obecního bytu. Jejich žádosti jsou však mnohdy neúspěšné, protože nesplní pravidla, která si obce pro přidělení bytů stanovují. V některých případech jsou přitom taková pravidla v rozporu se zákazem diskriminace. Protože je bytová nouze stále palčivějším problémem, ochránce se rozhodl provést výzkum a obecní bydlení lépe zmapovat. Zaměřil se zejména na **vyhodnocení pravidel pro přidělování obecních bytů z pohledu práva na rovné zacházení**. Část výzkumu ale zaměřil na **stav obecního bydlení jako takového** a také na **sociální práci** vykonávanou s klienty v bytové nouzi. Omezená dostupnost obecního bydlení a bytová nouze spolu totiž úzce souvisí.

Víte že...

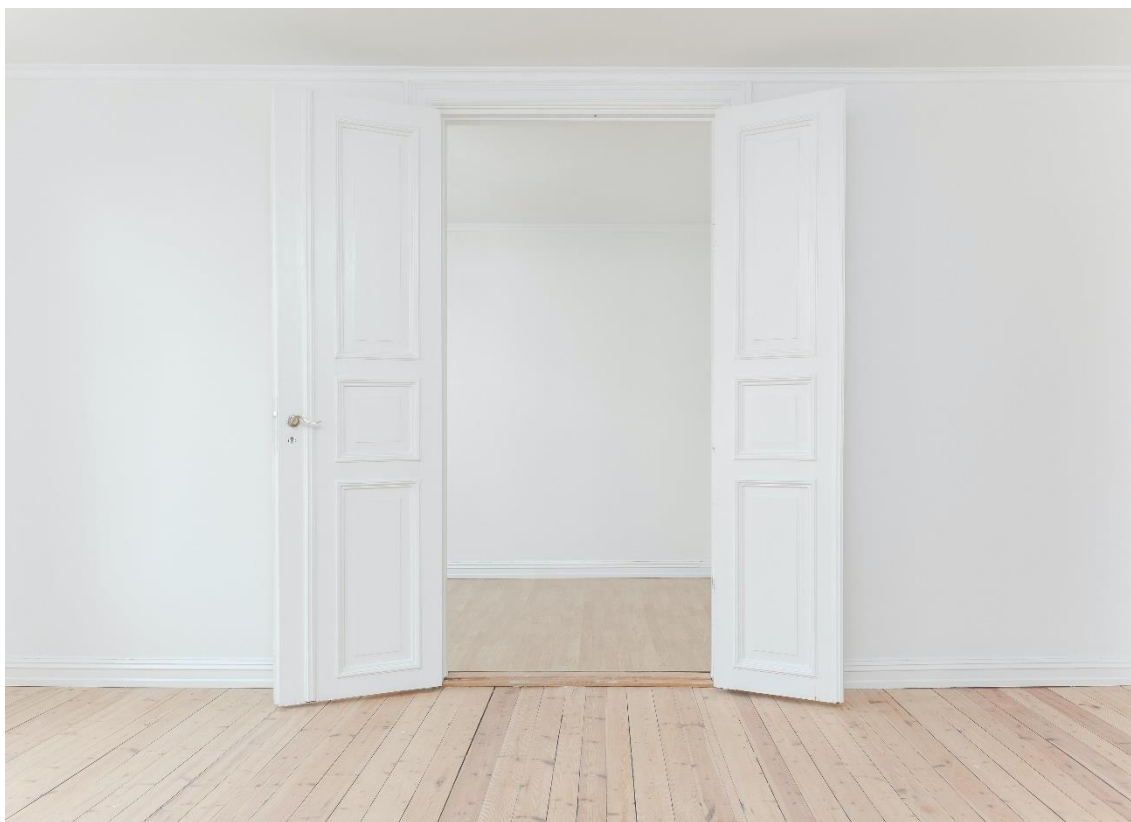
v České republice se každý rok ocitá v závažné bytové nouzi více než 50 000 domácností? Za tu se považuje nejen úplné bezdomovectví, ale také život v nevyhovujícím bydlení nebo ubytování v azylových domech a ubytovnách.

Bytovou nouzí bývají nejvíce ohroženy rodiny samoživitelek a samoživitelů s malými dětmi či lidé starší. Přesto **obce u běžných obecních bytů preferují zájemce s příjmem z výdělečné činnosti**. Pouze část obcí přistupuje stejně k lidem s příjmem z invalidního a starobního důchodu a rodičovského příspěvku či peněžitě pomoci v mateřství. Některé obce pak tyto druhy příjmů znevýhodňují. Mohou se tak dopouštět diskriminace z důvodu zdravotního postižení, věku či pohlaví (mateřství a otcovství).

Většina obcí také **podmiňuje přidělení bytu bezdlužností vůči obci**, a to i u bytů sociálních. V některých obcích **nesmí být žadatel ani v exekuci či insolventi**. Požadavek na bezdlužnost sice není přímo diskriminační, zákonným úkolem obce je však pečovat o uspokojování potřeb bydlení všech svých občanů. V České republice je přitom zadlužena poměrně značná část společnosti. K zajištění úhrady nájemného lze využít mírnějších opatření, ať už jde o individuální posouzení každé žádosti, pomoc sociálních pracovníků nebo o přímou úhradu dávek na bydlení. **Plošné vyloučení lidí s dluhy je proto nepřiměřené.**

Znevýhodnění osob s nižšími příjmy se projevuje také ve volbě metod pro výběr nájemce. Téměř čtvrtina obcí využívá obálkovou metodu, byt tak získává žadatel, který nabídne nejvyšší nájemné. Některé obce vybírají zájemce na základě toho, zda je ochoten zaplatit dluh po předchozím nájemci či rekonstruovat byt na své náklady. Lze se dokonce setkat s požadavkem na dar či jiný „finanční příspěvek“ obci za možnost získat byt. Takový postup je v rozporu se sociální rolí obce.

Kromě výše zmíněných pravidel uplatňují obce i další podmínky, které jsou v rozporu se zákazem diskriminace – například podmínku české státní příslušnosti nebo plošné vyloučení osob s omezenou svéprávností či s duševním onemocněním.

Na základě zjištění z výzkumu ochránce formuloval řadu **doporučení pro obce**, jak mají diskriminaci při nastavení pravidel obecního bydlení předcházet. Sociální práce by se podle ochránce měla zaměřit také na řešení dluhů, protože představují významnou překážku v získání bydlení. Vládě ochránce doporučil, aby přehodnotila postoj k přijetí zákona o sociálním bydlení.

Ke sdílení poznatků s odbornou veřejností ochránce uspořádal [konferenci](#). Na té vystoupili také zástupci ministerstva vnitra, které vykonává dozor nad samostatnou působností obcí a tedy i pravidly pro přidělování obecních bytů. Zazněly zde však také zkušenosti z obcí, kde se s využitím obecních bytů snaží bytovou nouzi zodpovědně řešit.

[Výzkum](#) ochránce: sp. zn. 69/2019/DIS

7. Ochrana občanů EU před diskriminací

Žít nebo pracovat v jiném státě s sebou často nese různé obtíže a v roce 2020 to platilo obzvláště. Snažíme se, aby překážek bylo v Česku co nejméně.

Systémová témata

Jarní vlna epidemie COVID-19 přinesla v rámci Evropské unie bezprecedentní omezení volného pohybu přes hranice. Omezení byla zavedena i v Česku a nejvíce zasáhla především přeshraniční pracovníky (pendlery), kteří překračují hranice za prací každý den nebo každý týden, dále žáky a studenty a v neposlední řadě také rodiny a partnery, kteří žijí na různých stranách hranice. Ochránce sledoval opatření vydávaná ministerstvem vnitra, ministerstvem zdravotnictví a vládou a vyhodnocoval, zda jsou nastavená férově a nepřekračují meze toho, co je potřebné. Na sporná nebo problematická pravidla ochránce příslušné ministry upozornil. Postupem času se opatření uvolňovala. Během podzimní vlny epidemie tak přísná omezení přeshraničního pohybu přijata nebyla.

Doporučení ochránce: sp. zn. 17/2020/SZD

Ochránce přesvědčil ministra průmyslu a obchodu, aby změnil podmínky dotačního programu COVID – kultura, který byl během podzimu vyhlášen jako kompenzace podnikatelům v kultuře. Podmínky neumožňovaly žádat o podporu cizincům – občanům Evropské unie, kteří sice v ČR dlouhodobě žijí, ale nemají zde povolený trvalý pobyt. Takové pravidlo ochránce shledal jako protiprávní.

Doporučení ochránce: sp. zn. 31/2020/SZD

Připomínkování právních předpisů

Ministerstvo školství navrhlo změnu zákona o vysokých školách, podle které by absolventi zahraničních vysokých škol nemohli vykonat státní rigorózní zkoušku a získat příslušný akademický titul ani v případech, kdy by jejich magisterské vzdělání bylo v ČR uznáno. Ochránce upozornil ministerstvo, že navrhovaná právní úprava diskriminuje osoby, které využily svého práva na volný pohyb po Evropské unii a studovaly v zahraničí nebo po studiích přišly do České republiky. Ministerstvo argumenty ochránce uznalo a problematická právní úprava nebyla přijata.

Víte, že...

občané jiných států Evropské unie mohou v Česku studovat za stejných podmínek jako Češi?

Absolvování předchozího stupně vzdělávání v Česku nesmí být podmínkou pro přijetí ke studiu. Stačí, když je vysvědčení o dosažení základního, středního nebo vyššího odborného vzdělání uznáno za rovnocenné nebo je uznána jeho platnost. Totéž platí pro vysokoškolské studium.

Dohled nad postupy úřadů

Jako nesprávnou shledal ochránce praxi ministerstva školství, které neumožňovalo cizincům požádat o uznání platnosti nebo rovnocennosti zahraničního vysvědčení pro účely dalšího vzdělávání před jejich příjezdem do ČR. Dříve přitom takový postup možný byl. Změna praxe nebyla racionálně odůvodněna, a ztěžovala přestěhování osobám, které využily právo na volný pohyb v rámci EU. Nemohly si totiž potřebné formality zařídit ještě před příjezdem do Česka.

Pokud správní orgány vytvoří správní praxi, která je v souladu s právem, nelze ji změnit pouze z toho důvodu, že správní orgán změnil svůj pohled na výklad zákona.

[Zpráva](#) ochránce: sp. zn. 7016/2020/VOP

Výzkum

Bezmála 250 tisíc cizinců ze zemí EU má v Česku nahlášený pobyt, ve skutečnosti zde unijních občanů žije mnohem více – ne všichni o potvrzení pobytu požádají, není to totiž povinné. Ve spolupráci s výzkumnou agenturou ochránce zahájil výzkum, jehož cílem je zjistit, jak se občanům EU v Česku žije. Výzkum je zaměřen zejména na zkušenosti lidí v jejich zaměstnání, ale také při poskytování zdravotní péče nebo při jednání na úřadech. Výzkum bude dokončen v první půlce roku 2021.

Osvěta

Občany EU žijící v Česku ochránce také informuje o jejich právech a o tom, jak jim může pomoci. Na sociálních sítích například zveřejnil [seriál](#), který popisuje, v jakých záležitostech se na ochránce unijní občané mohou obracet.

“
Czech employees receive benefits: bonuses, trainings etc. We, as foreigners, do not.
V práci mají čeští zaměstnanci benefity: příspěvky, školení apod. My cizinci máme smůlu.

“
I suspended my business activity. The health insurance company told me to get private health insurance or return to Poland.
Přerušila jsem podnikání. Zdravotní pojišťovna mi řekla, ať si platím soukromé pojištění, nebo se vrátím do Polska.

“
An internet company refused to set up internet connection for my flat as I only have a German ID.
Do mého bytu mi odmítli připojit internet, protože mám německý občanský průkaz.

“
The school principal refused to enrol our son because he doesn't speak Czech well yet.
Ředitel školy nechtěl syna přijmout, protože ještě neumí moc dobře česky.

8. Výzkum: Vyhrazená parkoviště pro lidi se zdravotním postižením

Nesouhlas vlastníka komunikace je nejčastějším důvodem, pro který silniční správní úřad nepovolí individuální vyhrazené parkoviště.

V roce 2012 ochránce vydal [doporučení](#) k naplňování práva na rovné zacházení při zřizování vyhrazeného parkování na místních komunikacích. Zřízení vyhrazeného parkoviště je podmíněno povolením silničního správního úřadu a souhlasem vlastníka místní komunikace – obce. I když na něj není právní nárok, musí se při jeho povolování obec řídit nejen zákonem o pozemních komunikacích a zákonem o silničním provozu, ale i antidiskriminačním zákonem. Ten obci ukládá povinnost přijímat vůči osobám s postižením přiměřená opatření ke zmírnění a odstraňování překážek. Obce tak mají nepřímo povinnost zřizovat vyhrazená parkování, pokud to pro ně neznamena nepřiměřené zatížení.

V návaznosti na toto doporučení a řadu stížností lidí s postižením se ochránce rozhodl výzkumem systematicky zmapovat postup obcí při povolování a samotné realizaci vyhrazených parkovišť. Oslovil 474 obcí a měst (všech 26 statutárních měst, 362 obcí II. typu, úřady městských částí Brna a Prahy). Co ochránce zjistil:

- Obecná kritéria či podmínky (pravidla) vlastníka komunikace pro udělení souhlasu se zřízením individuálního vyhrazeného parkoviště pro osoby se zdravotním postižením má zpracováno pouze 41 % obcí.
- Nesouhlas vlastníka komunikace je nejčastějším důvodem, pro který silniční správní úřad nepovolí individuální vyhrazené parkoviště.
- Pouze 9 % obcí považuje za oprávněné žadatele o individuální vyhrazené parkoviště také osoby bez průkazu ZTP a ZTP/P. Zbytek obcí tento průkaz vyžaduje.
- 64 % obcí vyžaduje, aby žadatel měl trvalý pobyt v nemovitosti, u které žádá o individuální vyhrazené parkoviště. Polovina všech obcí se však spokojí rovněž s jiným prokázáním vztahu k nemovitosti.
- 28 % obcí vydává povolení pro individuální vyhrazené parkoviště na dobu platnosti průkazu ZTP nebo ZTP/P.
- 46 % obcí požaduje pořízení a umístění dopravního značení po samotných uživatelích. Více než polovina všech obcí od nich vyžaduje i platbu nákladů na dopravní značení (v plné či podílové výši).
- 20 % obcí neprovádí údržbu individuálního vyhrazeného parkoviště ani odklizení sněhu v zimním období.

[Výzkum](#) ochránce: sp. zn. 18/2020/DIS

V příštím roce ochránce naváže na výzkum aktualizací doporučení. Aby zohlednil i zkušenosti obcí, silničních správních úřadů a ministerstva vnitra, uspořádal ochránce [kulatý stůl](#), na

němž se diskutovalo o tématech souvisejících s vyhrazeným parkováním pro lidi se zdravotním postižením.

9. Zajímavosti ze světa rovného zacházení

Odbor rovného zacházení přináší zajímavosti z oblasti ochrany před diskriminací za rok 2020. Členové a členky týmu Kanceláře veřejného ochránce práv ve svých osobních doporučeních odhalují, co je v uplynulém roce potěšilo.

První vyjádření Equinetu pro ESLP (Veronika Bazalová)

Equinet (Evropská síť orgánů pro rovné zacházení) poprvé zaslal Evropskému soudu pro lidská práva vyjádření ke konkrétnímu případu. Jedná se o případ muže s postižením, který nemohl volit v několika slovinských volbách. Muž s tělesným postižením používá k pohybu vozík. Budova, ve které byla umístěna volební místnost, ale nebyla bezbariérová. Muž tak namítá porušení zákazu diskriminace a svého volebního práva. Equinet ve svém vyjádření upozorňuje na závazek států zajistit přístupnost celého volebního procesu pro lidi s postižením. Popisuje praxi evropských států, ze které je patrné, že trendem je postupné zvyšování přístupnosti volebních místností. Těší mě, že jsme se mohli na podání Equinetu podílet. Na rozhodnutí ve věci si však budeme muset ještě nějaký čas počkat.

[Případ Toplak proti Slovinsku \(stížnost č. 34591/19\)](#)

[Vyjádření Equinetu](#)

Harris a Čaputová (Hana Brablcová)

Rok 2020 se nerasmazatelně zapsal do dějin Spojených států amerických a Slovenska z hlediska zastoupení žen ve vysoké politice. Do funkce viceprezidentky byla v USA poprvé zvolena žena (nebo nebyla, jste-li Donald Trump). Vítězství Kamaly Harris je s ohledem na historii USA o to významnější, že se jedná o nebělošskou dceru dvou imigrantů z Indie a Jamajky. Naši „nejbližší“ sousedé pak „zašli ještě dál“, když do čela státu zvolili prezidentku Zuzanu Čaputovou. Sama skutečnost, že se jedná o ženy, samozřejmě neznamená, že své funkce budou zastávat dobře. Jejich zvolení však ukazuje ostatním ženám, že politika již dávno není výhradně mužskou záležitostí a ony samy se mohou zapojit a uspět. Obě političky navíc dokazují, že se ženy mohou v převážně mužských kolektivech prosadit. Kamala Harris se nebála vytknout svému budoucímu spolukandidátovi jeho postoje k povinnému rozvážení dětí do škol v jiných čtvrtích (desegregation busing), v televizní debatě pak současného viceprezidenta důrazně požádala, aby jí neskákal do řeči. Zuzana Čaputová svým klidným a kultivovaným vystupováním dokazuje, že politický názor může být slyšet i při zachování respektu k názorovým oponentům a oponentkám.

[Úryvek z debaty kandidátů na post viceprezidenta](#)

První vzájemně sladěná inspekce v EU provedená pod patronátem Evropského orgánu pro pracovní záležitosti (Iva Fellerová Palkovská)

ELA (European Labour Authority, Evropský orgán pro pracovní záležitosti) v září 2020 poprvé ve spolupráci s inspektoráty práce v členských státech provedla vzájemně sladěnou inspekci. Inspekce byla zaměřena na nelegální práci v sektoru stavebnictví a byla provedena v Belgii, Litvě a Portugalsku. ELA je od roku 2019 orgánem Evropské unie, jehož úkolem je koordinovat provádění společných inspekcí v případech přeshraničního zaměstnávání. Úkolem ELA je také zvyšovat mezi zaměstnavateli i zaměstnanci informovanost o pracovní

mobilitě a zefektivňovat přeshraniční výměnu informací o pracovní mobilitě. Věřím, že činnost ELA bude mít pozitivní vliv na informovanost lidí o jejich pracovních právech a že bude přínosem i pro inspektoráty práce při provádění kontrol zaměřených na zaměstnávání pracovníků ze zahraničí, což v důsledku povede k významnému snížení počtu případů zneužívání práv zahraničních pracovníků.

[Tisková zpráva](#)

Uzákonění dobrovolných interrupcí v Argentině (David Janků)

Na sklonku roku 2020 byla v Argentině uzákoněna možnost dobrovolných interrupcí. Argentina se tak stala teprve třetí zemí v Jižní Americe, která umožňuje ženám podstoupit umělé přerušování těhotenství i mimo dříve vymezené důvody. Těmito vymezenými důvody byly skutečnost, že žena otěhotněla důsledkem znásilnění nebo situace, kdy by pro ni těhotenství představovalo závažné zdravotní nebezpečí. Kvůli omezení bylo mnoho žen v minulosti donuceno podstoupit umělé přerušování těhotenství nelegálně za nevyhovujících podmínek, které zapříčinily poškození zdraví nebo smrt mnoha z nich. Změna zákona jim nově dává právo rozhodnout samy za sebe, a to bezpečně. Uzákonění volby je průlomové i proto, že Argentina je společností tradičně založenou na katolické víře, která se proti umělému přerušování těhotenství vymezuje. Smutnou paralelu s dobrou zprávou z Argentiny však můžeme najít u našich sousedů v Polsku. Tamní společností, která je také pod vlivem katolické víry, koncem roku 2020 naopak hýbaly protesty proti rozhodnutí polského ústavního soudu, který možnost dobrovolných interrupcí omezil. V současnosti lze v Polsku podstoupit umělé přerušování těhotenství jen z vymezených důvodů, jako dříve v Argentině. Práva žen bychom však měli chránit, neomezovat. Přeji proto Polsku, ať najde inspiraci třeba právě u Argentiny.

[Článek ČT24](#)

Tematická zpráva České školní inspekce ke vzdělávání znevýhodněných žáků (Lenka Kříčková)

Česká školní inspekce (ČŠI) zveřejnila tematickou zprávu Hodnocení úspěšných strategií základních škol vzdělávajících znevýhodněné žáky jakožto souhrnný výstup inspekční činnosti zaměřené na vzdělávání žáků ze znevýhodněného prostředí (např. z vyloučených lokalit). ČŠI ve zprávě na základě praktických zkušeností škol popisuje pestrou škálu strategií pro podporu znevýhodněných žáků. Mezi ukázky dobré praxe ve školách patří například odstraňování finančních bariér pro žáky, nabídka volnočasových aktivit a doučování, empatická komunikace či budování vztahů s rodinami žáků. Zároveň ČŠI ve zprávě identifikuje problémy, s nimiž se školy při práci s žáky ze znevýhodněného prostředí potýkají, a formuluje doporučení pro školy i pro zřizovatele škol a ministerstvo školství. Tematická zpráva je tak užitečným zdrojem informací o vzdělávání této specifické skupiny žáků a nabízí inspiraci a cesty ke zlepšení situace do budoucna.

[Tematická zpráva](#)

Zálohované výživné (Barbara Kubátová)

Po mnoha a mnoha letech došlo v tomto roce ke schválení tzv. zálohovaného výživného. Návrh příslušného zákona prošel úspěšně vládou, Poslaneckou sněmovnou, Senátem a ke konci roku jej podepsal i prezident republiky. Znamená to, že dětem, jejichž rodič neplatí stanovené výživné, bude náhradní dávku (do maximální výše 3 000 Kč měsíčně na jedno dítě po dobu nejvýše dvou let) vyplácet stát prostřednictvím úřadů práce. Pečující osamělí rodiče, z nichž drtivou většinu tvoří ženy, tak nezůstanou zcela bez prostředků na výživu dítěte. Výživné, které stát za neplatícího rodiče poskytne, pak po tomto rodiči bude zpětně sám vymáhat. Přestože má schválená úprava řadu omezení, z jejího přijetí mám radost, protože může alespoň částečně zlepšit často velmi zoufalou finanční situaci mnoha samoživitelek, na které letos navíc obzvlášť tíživě dopadly následky epidemie.

[Zákon o náhradním výživném](#)

Historicky první strategie pro rovnost LGBT+ lidí z pera Evropské komise (Karel Suda)

Evropská komise v čele s eurokomisařkou pro rovnost Helenou Dalli představila vůbec poprvé v historii strategii, jež má přispět k vytvoření takového evropského prostoru, v němž se každý LGBT+ člověk cítí být v bezpečí, má rovné podmínky pro život a může naplno fungovat ve společnosti. *Strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020–2025* byla publikována na podzim 2020 a zakládá se na čtyřech pilířích, jež Komise v tomto ohledu považuje za klíčové – boj proti diskriminaci, zajištění bezpečnosti (zahrnující především ochranu před násilím z nenávisti), budování inkluzivních společností a prosazování rovnosti LGBT+ lidí po celém světě. U jednotlivých oblastí Komise vymezuje konkrétní opatření, která hodlá do roku 2025 sama přijmout, a opatření, v jejichž přijetí bude podporovat jednotlivé členské státy. Věřím, že tento i navazující kroky Evropské komise motivují členské státy

především k tomu, aby samy vytvářely ucelené strategické dokumenty směřující ke zlepšení postavení LGBT+ lidí a zajišťovaly jejich provádění v praxi.

[Strategie v českém překladu](#)

Projekt #PRVNÍCH100LET (Anna Katerina Vintrová)

U příležitosti blížícího se stého výročí, kdy opustila první právnička v naší historii brány Masarykovy univerzity, vznikl v roce 2020 projekt s názvem *Prvních 100 let*. Cílem tohoto projektu je spojit současné inspirativní ženy právního světa i veřejného života a připomenout osudy žen, které jejich profese formovaly. Součástí projektu je i nominace českých a slovenských žen na cenu *Flamma 2021*. Má jít o ocenění pro ženy, které se staly inspirací v oboru práva, popřípadě měla jejich práce významný dosah do komunity žen v právu. Vyhlášení proběhne na jaře roku 2021.

[Informace o projektu](#)

Monografie k deseti letům antidiskriminačního zákona (Martin Šmíd)

Potěšilo mě, že se podařilo dotáhnout do konce monografii „Právo na rovné zacházení: Deset let antidiskriminačního zákona“. Vydání nebylo jednoduché, celou situaci a komunikaci zkomplikovala epidemie COVID-19. Největší dík za dokončení patří hlavně všem autorům a recenzentům, kteří byli ochotni se na vzniku publikace podílet bez nároku na honorář.

[Právo na rovné zacházení: Deset let antidiskriminačního zákona – obsah knihy](#)

Rovnost není žádná věda (Jana Kvasnicová)

Témata rovnosti nemusí být jen předmětem vědeckých konferencí, politických a právních diskusí, ale lze je pojmut i s humorem a odlehčenou formou. S humorem se na nespravedlnosti ve veřejném životě zaměřily tvůrkyně satirického pořadu *Branky, body, kokoti* moderátorky Terezy Dočkalové a několika scénaristek v čele s Brigitou Zemen. Natočily šedesát dílů, ve kterých s humorem kritizují šovinistické hlášky politiků, političek a jiných veřejných osobností. Ačkoliv tento formát nemusí sednout každému, na množství sledujících je vidět, že tvůrkyně pořadu nejsou jediné, komu podobná vyjádření ve veřejném životě vadí. Podobně pak online projekt *Everyday Patriarchy Bullshit* Aleny Julie Novotné nabízí možnost sdružení ve skupině na Facebooku. Její členové a členky mohou následně sdílet nejen své zkušenosti z osobního života, médií, politiky či kultury, ale upozorňovat i na zajímavé události. Prostřednictvím této platformy se vytvořila komunita, která již čítá přes 3 000 členů sdílejících různě omezující nastavení společnosti. Pokud jste narazili na něco, co Vás štvě, neváhejte požádat o členství a sdílet s ostatními.

[Archiv pořadu Branky, body, kokoti](#)

[Facebooková skupina Everyday Patriarchy Bullshit](#)

NHL 2020 draft a American Sign Language (Jan Slavíček)

Draft zámořské hokejové NHL (výběr mladých talentovaných hráčů) proběhl v roce 2020 celý virtuálně. Tým San Jose Sharks se rozhodl oznámit svůj první výběr (ten nejvíce mediálně

sledovaný) pomocí amerického znakového jazyka. Udělali tak ohromnou radost nejen samotnému vybranému hráči, ale hlavně jeho matce, která americký znakový jazyk používá ke komunikaci.

[Článek včetně videa s oznámením ve znakovém jazyce](#)

Kolektivní kandidatura na pozici ředitele Národní galerie (Michaela Lysková)

Ve výběrovém řízení na pozici ředitele Národní galerie se letos objevila jedna nezvyklá přihláška: společná kandidatura desíti odbornic. Kolektiv složený z teoretiček umění, kurátorek, kritiček, kulturních producentek a umělkyně vnesl do výběrového řízení nejen nabourání představy o tom, kdo vlastně může vedení podobné instituce zastávat, ale také množství společenských témat, která umělecká scéna reflektuje s často nevídanou naléhavostí – přístupnost umění lidem se zdravotním či finančním znevýhodněním, férové zastoupení mezi zaměstnanci i umělci, ekologii a udržitelnost i citlivé vyrovnání se s kulturním dědictvím. Ačkoliv kandidátky ve výběrovém řízení neuspěly, rozhovor s členkami kolektivu Annou Remešovou a Vjerou Borozan ve mě zanechal osvěžující dojem i překvapení nad tím, jak jednoduše lze rozbít hranice možného, ať už jde o tradiční instituce či vedoucí pozice obecně.

[Rozhovor s představitelkami kolektivu](#)

Pomoc dětem na útěku před lety i dnes (Jana Mikulčická)

V uprchlických táborech v Řecku se nachází také děti bez doprovodu. Někdy jim rodiče zemřeli, jindy od sebe rodiny oddělila jiná událost. Děti tak vyrůstají v nevhodných podmínkách uprchlických táborů bez velké šance na bezstarostné dětství a bez zázemí své rodiny. Skupina Čechů v čele s lékařkou Hankou Pospíšilovou proto založila iniciativu Pomoc dětem na útěku. Ta se spojila s řeckou organizací a rozhodla se zajistit podporu alespoň pro 144 dětí, o které se tato organizace stará. Zorganizovali finanční sbírku a prostřednictvím peněz vybraných v České republice chtějí dětem zajistit nejen kvalitnější stravu a lékařskou péči, ale také přispět na jejich vzdělání včetně výuky jazyka, aby měly děti větší šanci si v budoucnu najít své místo ve společnosti a neskončily na ulici. Patronkou projektu se stala Barbara Winton, dcera Nicolase Wintona, který před mnoha lety pomohl zachránit 669 převážně židovských dětí z okupovaného území Československa před transportem do koncentračních táborů. Podpora Barbary Winton tak symbolicky potvrdila, že odkaz Sira Wintona mezi Čechy přetrvává i v době, kdy jsou ohrožené děti odjinud než od nás.

[Pomoc dětem na útěku](#)

Výzkum věnovaný (předsudečnému) násilí proti lidem s postižením (Jana Vomelová)

Organizace In IUSTITA, která dlouhodobě pomáhá obětem předsudečného násilí, realizovala v roce 2020 výzkum *Násilí a předsudečné násilí proti lidem se zdravotním postižením z pohledu organizací pracujících s touto cílovou skupinou*. Online dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 325 organizací, které pracují s lidmi s různými typy postižení. Pracovníci organizací v rámci výzkumu přibližovali své zkušenosti s násilím a předsudečným násilím vůči svým klientům, popisovali druhy útoků, sdíleli informace ohledně (ne)oznamování násilných projevů i názory na to, jaká konkrétní opatření by mohla zlepšit situaci. Ačkoli výsledky výzkumu rozhodně nejsou potěšující (52 % organizací mělo v posledních třech letech zkušenost s násilím proti lidem se zdravotním postižením, přes třetinu organizací zaznamenalo ve stejném období i předsudečné násilí), jsem za aktivitu organizace In IUSTITA velmi ráda. Výzkum považuji za důležitý příspěvek do diskuse o problému, který je velmi závažný, avšak doposud nepříliš probádaný. Pevně věřím, že popisovaný počín se stane inspirací dalším výzkumníkům, rozšíří povědomí veřejnosti o problému a snad i podnítl odpovědné orgány k přijímání konkrétních opatření ke zlepšení situace na daném poli.

[Výzkumná zpráva](#)

Nová publikace s názvem Mužské právo (Lucie Obrovská)

Kateřina Šimáčková je osobností současné justice, kterou mám ráda jako člověka, jako přednášející i jako soudkyni. Je inspirativní už tím, že ji vždy zajímá i opačný názor. Nesouhlasím s ní ve všem, diskuse s ní je přesto vždy cenná. Proč je skvělou vyučující? Protože její výuka je vždy neotřelá a se studenty diskutuje jako rovná s rovnými. Proč je inovativní soudkyní? Protože umí prosadit i menšinový názor a vždy rozhoduje se zájmem o slabší. Jsem proto ráda, že vedle další inspirativní právničky Pavly Špondrové stojí právě ona za vydáním publikace *Mužské právo*. Kniha vyšla právě v přelomovém roce 2020 a je myslím

zajímavá. Mimo jiné proto, že do ní přispěly nejen genderově senzitivně vnímající právničky, socioložky a další vědkyně, ale světe, div se, své názory v ní publikovali i odborníci-muži, a to zdaleka ne méně kriticky k současným právním pravidlům. Straní český právní systém mužům? Je namístě mluvit o mužském právu? Mohlo by se zdát, že v současném středoevropském právním prostředí platí výhradně nediskriminační právní normy. Skutečně? Začtěte se do některého z příspěvků a sami si udělejte názor. Kniha nemá ucelený, jednotný záměr, je souhrnem myšlenek a témat, které jsou podle autorek a autorů knihy projevem genderové diskriminace. Navzdory svému názvu není dogmatická, ponouká spíš k zamyšlení nad bolavými místy českého práva a české justice.

[Mužské právo – příběhy](#)

Slovníček užitých pojmů

Antidiskriminační zákon – zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Jedná se o obecný právní předpis, který zakazuje diskriminaci v oblastech v něm vymezených (např. práce a zaměstnání, přístup ke zboží a službám) a upravuje základní definice diskriminace a souvisejících pojmů.

Česká školní inspekce (ČŠI) – je správním úřadem, jehož činnost spočívá v zajištění hodnocení (kontrola a kvalita) vzdělávání v České republice. Je členěna na ústředí a 14 krajských inspektorátů.

Diskriminační důvod – některý z důvodů uvedených v antidiskriminačním zákoně (tj. rasa, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientace, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víra či světový názor, státní příslušnost migrujících pracovníků), nebo v jiném právním předpise, který není možné použít jako důvod pro rozlišování.

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) – je soudem Rady Evropy, které je Česká republika členem. Sídí ve Štrasburku. Rozhoduje o stížnostech, podaných především jednotlivci proti členským státům. V rozsudku konstatuje (ne)porušení Evropské úmluvy a může také rozhodnout o povinnosti státu zaplatit tomuto jednotlivci odškodné.

Evropská úmluva – celým názvem Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, je nejdůležitější lidskoprávní úmluvou sjednanou v rámci Rady Evropy a základem regionální mezinárodněprávní ochrany lidských práv v Evropě. Projednání jejího porušení je úkolem Evropského soudu pro lidská práva.

Evropský výbor pro sociální práva – dohlíží na dodržování Evropské sociální charty, což je důležitá mezinárodní smlouva o sociálních a hospodářských právech ratifikovaná členskými státy Rady Evropy. Monitorování provádí jednak prostřednictvím vyřizování kolektivních stížností, jednak vyhodnocováním pravidelných zpráv smluvních států.

Equality body – orgán pro rovné zacházení. Jde o veřejnou instituci zřízenou v každém členském státě EU, která pomáhá obětem diskriminace, provádí osvětu a svou činností přispívá k prosazování práva na rovné zacházení. Českým equality body je veřejný ochránce práv.

Gender Pay Gap (GPG) – relativní rozdíl mediánu mzdy mužů a žen (vztažený k mediánu mzdy mužů). Vyjadřuje se v %. Vyšší GPG nemusí nutně znamenat existenci diskriminace. Z větší části lze rozdíl vysvětlit působením dalších faktorů s odlišnou strukturou u mužů a u žen (kromě vzdělání se jedná například o odvětví, zaměstnání, počet odpracovaných hodin).

Heterosexuality – emoční a sexuální přitažlivost k osobám odlišného biologického pohlaví. Heterosexuální žena je přitahována muži, heterosexuální muž zase ženami. Ve společnosti je heterosexuality i v současné době považována za normu.

Homofobie – soubor netolerantních, nenávistných postojů vůči gayům a lesbám zahrnující odpor, nenávist či averzi. Svým charakterem se homofobie přibližuje sexismu a rasismu, a lze ji tak zařadit do obecného rámce xenofobie.

Inkluzivní vzdělávání – zapojení do výuky všech žáků bez výjimky, tj. společné vzdělávání žáků a žákyň „bez speciálních vzdělávacích potřeb“ spolu s žáky a žákyněmi s odlišným mateřským jazykem, mimořádně nadanými, s poruchami učení, se sociálním znevýhodněním nebo s postižením. Inkluzivní škola vzdělává všechny žáky společně a poskytuje každému z nich individuální přístup dle jejich potřeb, které průběžně vyhodnocuje.

LGBT+ – mezinárodně používané zkratkové slovo, jež fakticky reprezentuje čtyři skupiny osob – lesby (L), gaye (G), bisexuály (B) a trans osoby (T). Symbol „+“ umožňuje zařadit další různorodá určení vlastní sexuální orientace, identity či případnou sexuální nevyhraněnost.

Nenávistný projev (hate speech) – není ani ve vnitrostátním ani v mezinárodním právu definován. Obvykle jím chápeme takový typ verbálního projevu, který je vyvolaný předsudky a stereotypy vůči určité skupině lidí. Důvodem nenávisti může být například barva pleti oběti, její národnost či etnická příslušnost, pohlaví, sexuální orientace, víra, náboženství či věk. Hate speech můžeme zařadit pod širší kategorii násilí z nenávisti, kam spadají kromě slovních také fyzické útoky motivované nenávistí vůči určitým zranitelným skupinám. Nenávistné útoky mohou naplnit skutkovou podstatu některých trestných činů ve smyslu trestního zákoníku.

Parkovací průkaz – držitel průkazu ZTP (s výjimkou osob úplně nebo prakticky neslyšících) nebo držitel průkazu ZTP/P má nárok na vydání dalšího „parkovacího“ průkazu. Řidič vozidla takto označeného, v němž se aktuálně přepravuje držitel tohoto průkazu, nemusí za určitých podmínek dodržovat některé zákazy vyplývající z pravidel provozu na komunikacích (např. zákaz stání, zákaz vjezdu). Vozidlo může jako jediné stát na obecných vyhrazených parkovištích pro osoby se zdravotním postižením. Osobě s parkovacím průkazem, stejně jako jiným osobám, může úřad povolit zvláštní užívání komunikace v podobě zřízení individuálního vyhrazeného parkoviště pro konkrétní vozidlo.

Průkazy ZTP a ZTP/P – průkazy pro lidi, kteří mají dlouhodobé onemocnění nebo postižení, které podstatně omezuje jejich pohyblivost (chůzi) nebo orientaci. Vydává je úřad práce na základě žádosti.

Předsudek (stereotyp) – ve společnosti zakořeněný názor či přesvědčení, jenž není založen na spolehlivém poznání, ale na pouhých předpokladech a zjednodušeních. Jednotlivec přejímá určité soudy, jež se tradují nebo jsou mu autoritou vštěpovány, aniž by byl ochoten přesvědčit se o tom, zda vycházejí ze skutečnosti.

Rámcová směrnice – zkrácené označení pro směrnici Rady Evropské unie 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

Registrované partnerství – český právní institut představující právní svazek dvou osob stejného pohlaví. Zákon předpokládá trvalost tohoto svazku, ale na rozdíl od manželství nepředpokládá zaměření na výchovu dětí.

Sdílené důkazní břemeno – tento institut se uplatní v některých diskriminačních soudních sporech (§ 133a občanského soudního řádu). Spočívá v tom, že poté, co žalobce namítající diskriminaci tvrdí a prokáže méně příznivé zacházení za podezřelých okolností, je na žalované straně dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení. Aby pak žalovaná

strana byla ve sporu úspěšná, musí tvrdit a prokázat jiné nediskriminační důvody rozdílného zacházení.

Segregace – oddělování různých sociálních skupin do prostorových oblastí, v kontextu vzdělávání také umísťování dětí do škol nebo tříd na základě etnického původu.

Sexuální orientace – trvalé zaměření citové a sexuální náklonnosti (přitažlivosti) k mužům, ženám či oběma pohlavím.

Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) – vykládá právo Evropské unie, aby zajistil, že bude uplatňováno stejným způsobem ve všech státech Evropské unie, dále urovnává právní spory mezi jednotlivými státy a orgány Evropské unie. Jeho úkolem je zajistit, aby země a orgány Evropské unie dodržovaly právní předpisy Evropské unie.

Školský obvod – území obce, části obce, nebo více obcí, které vymezuje obec v obecně závazné vyhlášce.

Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením – byl zřízen pro monitorování naplňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Jeho klíčovou úlohou je posuzovat zprávy smluvních států o plnění závazků z Úmluvy a vydávat doporučení.

Vyhrazené parkoviště – parkovací stání vymezené pouze pro určitý okruh uživatelů. Pokud smí na vymezeném parkovacím stání zastavit a stát pouze konkrétní vozidlo, hovoříme o individuálním vyhrazeném parkovišti. V případě parkovací plochy, na níž může zastavit a stát pouze vozidlo přepravující držitele parkovacího průkazu, se používá pojem obecné vyhrazené parkoviště.

Autorský kolektiv: Odbor rovného zacházení Kanceláře veřejného ochránce práv
Vydala Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2021
Zdroje obrázků: www.unsplash.com